

Ambtsdrager, waar begin je aan?

Jan Winter

Ambtsdrager, waar begin je aan?

...

HANDREIKING VOOR
AMBTSDRAGERS

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Amsterdam

Colofon

ISBN: 978-94-6369-317-2

© 2025 Buijten & Schipperheijn *Motief*
Amsterdam

Behoudens uitzonderingen krachtens de Auteurswet van 1912 mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Voor het maken van kopieën uit deze uitgave, ook voor zover toegestaan door de Auteurswet, zijn vergoedingen verschuldigd. Voor betaling van vergoedingen en voor toestemming voor het overnemen van gedeelten in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken wende men zich tot de uitgevers. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Omslagillustratie: Theresia Koelewijn
Vormgeving: Andries Mol

Inhoud

Handreiking voor ambtsdragers	9
1. Ouderlingen en diakenen. Waar komen ze vandaan?	13
1.1 De ouderlingen	13
1.2 De diakenen	14
2. Pastoraat	18
2.1 Pastoraat en het huisbezoek	18
2.2 Wat is allemaal pastoraat?	19
2.3 Het pastorale gesprek	20
2.4 Een paar gesprekshandvatten	21
3. Taken van de ambtsdrager	24
3.1 Taken van de ouderling	25
3.2 Taken van de jeugdouderling	25
3.3 Taken van de diaken	27
3.4 Taakverdeling ouderling en diaken	27
3.5 Communicatie	28
4. Ouderling van dienst	29
4.1 Consistoriegebed	30

5.	De ouderling en het huisbezoek	33
5.1	Waar komt het huisbezoek vandaan en wat is het doel?	33
5.2	Groot huisbezoek	35
5.3	Hoe ga je je voorbereiden?	35
5.4	Wie ga je bezoeken, hoe lang en hoe vaak?	37
5.5	Alleen of met z'n tweeën?	37
6.	Inhoud van het huisbezoek	39
6.1.	Welk Schriftgedeelte kun je lezen tijdens je bezoek?	43
6.2	Een gezin met kleine kinderen	43
6.3	Een gezin met opgroeiende kinderen	45
6.4	Bejaarde broeders en zusters	48
6.5	Afsluiting van het huisbezoek	49
6.6	Rapportage	51
6.7	Ambtsgeheim	51
7.	Gelegenheidsbezoeken	52
7.1	Belijdenis doen	52
7.2	Huwelijk	55
7.3	Huwelijksjubilea	57
7.4	Geboorte	59
7.5	Overdoop	62
7.6	Verjaardag	65
7.7	Samenwonende broeders en zusters	67
7.8	Overlijden van kinderen tijdens de zwangerschap	70
7.9	Huwelijksproblemen	72
7.10	Homoseksuele broeders en zusters	76
7.11	Ernstig zieken	79
7.12	Stervenden	81
7.12.1	De laatste levensfase	83
7.12.2	Verschillen tussen euthanasie en palliatieve sedatie	84

7.13	Condoleance	86
7.14	Demente broeders en zusters	89
7.15	Broeders en zusters met een verstandelijke beperking	90
7.16	Depressieve broeders en zusters	92
7.17	Randleiden	95
8.	Bijzondere samenkomsten	98
8.1	Huwelijksinzegening	98
8.2	Rouwsamenkomst	99
9.	Kerkelijke vergaderingen	100
9.1	Kerkenraadsvergadering	100
9.2	Moderamen	108
9.3	Gemeentevergadering	109
9.4	Regio/classis	109
9.5	Kerkvisitatoren	110
9.6	Synode	110
10.	Bijbelgedeelten in voorkomende gevallen	112

Handreiking voor ambtsdragers

Gebed voor de gemeente

Grote God, Vader, Zoon en Heilige Geest,
Wij buigen ons neer voor U – in eerbied en ontzag.
U bent een onuitputtelijke bron van wijsheid, liefde en
kracht.

Aan U vertrouwen wij ons toe.

Vervul ons met uw Geest.

Laat Christus wonen in ons hart

En laat liefde de grondtoon zijn van ons leven.

Maak de gemeente tot een plaats waar de liefde groeit
en bloeit,

Waar we groeien in dieper inzicht in de liefde van
Christus,

Persoonlijk en samen, in verbondenheid met alle
heiligen.

Maak de gemeente tot een plaats

waar we niet vol zijn van onszelf maar van U.

Tot een plaats waar te tasten is

dat U onvoorstelbaar meer kunt schenken

dan wij voor mogelijk houden.

Laat uw Rijk doorbreken.

Aan U komt de heerlijkheid toe,
Door Jezus Christus, tot in alle eeuwigheid.
Amen¹

Inleiding

Nu is het zover! Je gaat deel uitmaken van de kerkenraad. Ik kan me best voorstellen dat je even moet slikken bij dat idee. Je gaat deel uitmaken van de mensen tegen wie je misschien vroeger erg opzag. Misschien had je zelfs nooit gedacht dat je ooit eens ambtsdrager zou worden. Allerlei vragen zullen bij je opkomen. Wat wordt er van mij verwacht? Hoe ga ik op bezoek? Moet ik tijdens elk bezoekje Bijbellezen en bidden? Wat zijn toepasselijke Bijbelgedeelten? Wat gebeurt er eigenlijk op de kerkenraad, wat is een moderamen en wat doe je eigenlijk op een synode?

Opleiding

In het dagelijks leven is er voor elk beroep een opleiding. Waar is de opleiding voor ambtsdragers? Die moet nog worden uitgevonden! De praktijk is dat je gewoon in het diepe wordt gegooid.

Handreiking

Dit gegeven bracht mij op het idee om een handreiking te schrijven. Natuurlijk is er veel geschreven over ambtsdrager-zijn. Maar aangezien de Prediker al schreef dat a. aan het schrijven van boeken geen einde komt en b. het lezen ervan lichamelijk afmattend is, heb ik geprobeerd een korte handreiking te schrijven voor beginnend ambtsdragers. Vanzelfsprekend zon-

1 Gebed voor de gemeente, uit *Petrus. U Die voor mij uitgaat*, pag. 59. 2021 Kok Boekencentrum Uitgevers, Utrecht

der pretentie om volledig te zijn. Beschouw haar als een eerste verkenning.

Ambtsdrager-zijn is een grote verantwoordelijkheid. Toen je het bevestigingsformulier aanhoorde, bekreep je misschien het gevoel of je daar wel aan zou kunnen voldoen. Mag ik je dan herinneren aan het gebed dat op die bevestigingszondag ook voor jou is opgezonden: *Vader in de hemel, we danken U, dat U ons ouderlingen en diakenen gegeven hebt die met uw Geest vervuld zijn om uw gemeente op te bouwen. Verleen hun steeds meer de gaven die zij nodig hebben: wijsheid, vrijmoedigheid, barmhartigheid en onderscheidingsvermogen, opdat ieder zijn/haar taak zo vervult als U dat vraagt. Wilt U hen helpen hun dienst trouw te vervullen zonder zich te laten hinderen door moeite of verdriet.*

Vind je dat niet bemoedigend? De Here God, die je tot deze taak heeft geroepen, zal je ook de gaven geven om dit moeilijke en tegelijk mooie werk te doen. En vaak is het zo dat je niet alleen anderen tot zegen mag zijn, maar dat je er zelf ook door gezegend wordt. ‘Een gulle gever zal gedijen, wie te drinken geeft, zal te drinken krijgen’, lees je in Spreuken 11:25. En ga dan ervaren dat de eerste vruchten die je van je werkt plukt voor jezelf zijn! Vaak vertrouwden ambtsdragers mij namelijk toe dat ze door hun werk in de kerk zelf ook dichterbij de Here en zijn gemeente kwamen.

Ambt

Het woord ambt en ambtsdrager is nu al een paar keer gevallen. Op zichzelf is het niet eens een Bijbels woord, maar de vertaling van het Latijnse ‘officium’, dat op zijn beurt weer is overgenomen uit de voorchristelijke Romeinse bestuurscultuur. In de loop der tijd is vanuit dat

‘officium’ het ambt van predikant, ouderling en diaken gangbaar geworden.

De definities ervan worden verwoord in de Nederlandse Geloofsbelijdenis (1561), in de artikelen 30-32. Daar lezen we dat predikanten, ouderlingen en diakenen samen de kerkenraad vormen. En dat het hun taak is om het christelijk geloof te handhaven, te zorgen voor de goede leer en om mensen die daarvan afdwalen, op een geestelijke wijze te corrigeren. En verder de armen en mensen die in moeite verkeren te helpen en te troosten, naarmate zij dit nodig hebben.

Persoonlijk vind ik het woord ‘ambtsdrager’ een mooie uitdrukking, die ook ontspannend kan werken. Jij bént het ambt niet, je dráágt het. Dat doe je een aantal jaren en dan komt er iemand anders om het van je over te nemen en het een paar jaar verder te dragen. Dat je als ambtsdrager een beperkt aantal jaren dient, is enerzijds bedoeld om uitputting te voorkomen, maar anderzijds ook om machtsvorming tegen te gaan.

Opzet

Ik heb deze handreiking geschreven in de vorm van een collegiaal gesprek. Vandaar ook het gebruik van de persoonlijk voornaamwoorden ‘je’ en ‘jou’. In de hoofdstukken die gaan over je bezoeken in de gemeente leek het mij beter om in plaats van aanspreekvormen als broeder(s) en zuster(s), gezin, gemeentelid en dergelijke het woord pastorant(en) te gebruiken als aanduiding van de mensen die je bezoekt. Vanzelfsprekend mag overal waar ‘hij’ staat ook een ander voornaamwoord worden ingevuld.

De Bijbelvertaling die ik gebruik is de NBV21.

Ouderlingen en diakenen. Waar komen ze vandaan?

1.1 De ouderlingen

Aangezien dit boekje over ouderlingen en diakenen gaat, laat ik het ambt van predikant buiten beschouwing. Maar die ouderlingen, waar komen ze eigenlijk vandaan? Wanneer is dat ambt ingesteld? De vraag stellen is gemakkelijker dan haar te beantwoorden. Wat is namelijk het geval? Nergens in de Bijbel is ook maar één tekst te vinden waar staat dat God dat ambt instelde. In Egypte bleek het volk Israël gewoon oudsten (ouderlingen) te hebben. Later in Kanaän had iedere stad haar oudsten. Deze ouderlingen werden blijkbaar tot leidinggeven geroepen. En ook in het Nieuwe Testament zijn ze er gewoon.

In Handelingen 11:30 lezen we over oudsten in de gemeente van Jeruzalem, die van Barnabas en Paulus de opbrengst van een collecte ontvangen. Kennelijk is die nieuwtestamentische gemeente aan haar ouderlingenambt gekomen via het Oude Testament en de synagoge. De eerste christenen waren immers Joden, die zich enerzijds natuurlijk gehouden hebben aan wat ze van huis uit gewend waren. Anderzijds is het ook weer

niet zo dat de christelijke kerk slechts een kopie was van de synagoge.

We lezen in de Bijbel dat de Here Jezus rechtstreeks zijn apostelen heeft geroepen en aangesteld. En zij hebben op hun beurt weer overal ouderlingen aangesteld of hebben gemeenten opgedragen dat te doen door middel van verkiezingen. Die gemeenten moesten zich dus afvragen welke mensen voor dat ambt geschikt waren. Heel gewoon eigenlijk. En tegelijk is het ook heel bijzonder. Niet vanwege die mensen, maar omdat de Here Jezus zelf ze tot zijn privédienst heeft aangesteld.

In de periode na het Nieuwe Testament verdwijnen die ouderlingen uit het gezichtsveld. Er ontstaat een eenhoofdige leiding in de gemeente: de bisschop. Hij wordt wel geassisteerd door ouderlingen, die echter een ondergeschikte functie hebben. In de kerken van de Reformatie, waar vooral Calvijn zijn stempel op heeft gedrukt, zie je de ouderlingen zoals wij ze kennen, weer terugkomen. Aan de ene kant had dat te maken met een herontdekking van de ambten en aan de andere kant met een soort democratiseringsproces in kerk en wereld.

Aan het einde van de middeleeuwen zag je namelijk een ontwikkeling op gang komen waarin de leiding niet meer louter berustte bij één persoon, de keizer, de paus, de koning en de bisschop maar ook bij andere vertegenwoordigers. Vandaar dat in die gereformeerde kerken de predikant samen met de ouderlingen en diakenen, onder Christus, leidinggaven aan de gemeente.

1.2 De diakenen

Voor de oorsprong van het diakenambt geldt hetzelfde als wat ik zojuist van het ouderlingenambt heb geschreven. In oudere kerkelijke bevestigingsformu-

lieren wordt daarvoor wel verwezen naar Handelingen 6, waar zeven mannen worden aangesteld die de gemeenschappelijke maaltijden gaan verzorgen, maar het woord diaken komt er niet eens in voor! Ook wordt er geen opdracht gegeven om voortaan in elke gemeente zulke mensen aan te stellen. Sterker nog, twee van deze 'diakenen', Stefanus en Filippus, blijken later een veel bredere taak te hebben. Eigenlijk lijken ze meer op predikanten of evangelisten.

Ook uit de overige nieuwtestamentische geschriften wordt niet helemaal duidelijk wat nu precies hun taak was, wel dat de zorg voor weduwen, wezen en arme mensen aan hen was opgedragen. Uit de geschiedenis van de vroege kerk blijkt dat het diakenambt het 'laagste ambt' was (geworden) in de trits predikant, ouderling, diaken. Ik heb het persoonlijk nog wel meegemaakt dat tijdens talstellingen (dat zijn vergaderingen waarin ouderlingen en diakenen worden gekozen) werd gezegd: 'Laten we hem eerst maar diaken maken, tijdens een volgende ronde kan hij misschien ouderling worden.' Ondanks alle goede bedoelingen is het toch niet de bedoeling om het diakenambt een opstapje te laten zijn naar het ouderlingambt. Alle ambten zijn gelijkwaardig, alleen de opdracht verschilt!

Ik begon dit stukje met de vraag waar de diakenen vandaan komen. Zonder volledig te zijn kun je stellen dat je in de vorm waarin dit ambt vandaag functioneert, het stempel van de al genoemde Calvijn herkent. En al kun je je daarbij niet rechtstreeks op Handelingen 6 beroepen, wat daar wordt genoemd is wel zeer wezenlijk voor het diakenambt. Samen met al de andere gegevens uit het Nieuwe Testament biedt het ons voldoende grond om te zeggen: het diakenambt hoort er helemaal bij. Tot dit ambt ben jij nu ook geroepen!

Samenvattend kun je zeggen: achter jouw ambt staat de Heer zelf! Hij heeft je:

- a. door die gemeente geroepen;
- b. in het midden van die gemeente officieel laten bevestigen;
- c. met betrekking tot die gemeente een opdracht gegeven.

Je bent nu een ambassadeur geworden van Koning Jezus! Vandaar dat na je bevestiging de gemeente ook op het hart is gebonden respect voor je te hebben vanwege je ambt en naar je te luisteren. En jij zult eenmaal voor God rekenschap moeten afleggen van je ambtsperiode.

Ik zeg dit niet om je bang te maken. Het betekent ook niet dat je nu door de gemeente moet gaan als iemand die de wijsheid in pacht heeft. Natuurlijk moet je ook groeien in je ambt. Maar, en dat wil ik graag onderstrepen, het is niet zomaar iets. Je bent geroepen om samen met anderen namens de Here Jezus een deel(tje) van zijn gemeente hier op aarde een paar jaar te leiden. Zoals voormalig president van de Verenigde Staten Barack Obama eens gezegd schijnt te hebben: 'Over mij mag je grapjes maken, over mijn ambt niet.' Zo is het.

Het is een verantwoordelijke taak. Geve de Here je veel ambtsbesef, veel wijsheid en fijngevoeligheid, maar vooral veel liefde! Voordat de Here Jezus Petrus de gemeente instuurde, vroeg Hij hem eerst: 'Houd je van me?' (Johannes 21:17). Laat die liefde ook jouw 'drive' zijn!

Gebed bij de bevestiging van ambtsdragers²

Heer, onze God, wat een zegen dat de kerk van U is, dat U Zelf haar toekomst bent.

Dank dat U ons telkens weer roept om samen kerk te zijn, een vindplaats van geloof, hoop en liefde. Een plek om op adem te komen, waar ook ik me gedragen mag weten door uw liefde. Dank dat U mij, met al mijn aarzelingen en twijfels, wilt gebruiken als ambtsdrager.

Het is dat U me roept, anders had ik nooit ja gezegd. Dank, dat ik niet eerst examen hoeft te doen, maar gewoon mag meedoen. Dank dat ook ik als ambtsdrager mijn talenten mag inzetten voor de opbouw van uw kerk. Inspireer me door uw Geest. Geef me wijsheid om te onderscheiden waar het op aankomt. Liefde voor allen die U op mijn weg brengt. Vreugde in de dingen die zich aandienen. Bewaar me voor overspannen verwachtingen, voor blinde ijver en kortzichtigheid. Schenk mij uw Geest, dat mijn werk tot zegen mag zijn voor mensen, tot lofprijzing van uw Naam. Amen.

2 Gebed uitgesproken door ds. R. de Reuver, scriba generale synode Protestantse Kerk in Nederland

Pastoraat

Het werk dat je als ouderling in Gods wijngaard mag doen wordt ook wel pastoraat genoemd. Pastoraat is afgeleid van het Latijnse woord pastor. Pastor betekent: herder. Pastoraat is dus herderlijke zorg. Zoals een herder voor zijn kudde zorgt, zo zorgt de pastor voor de gemeenteleden. De keuze voor dit woord heeft er alles mee te maken, dat de Here Jezus zichzelf als de ‘goede Herder’ heeft voorgesteld (Johannes 10). De zorg van ambtsdragers, bezoekbroeders of -zusters is niet zomaar zorg, maar zorg namens de Here Jezus.

Pastoraat is een belangrijk onderdeel van ons gemeente-zijn. Door een groot deel van de gemeente wordt dit ook heel erg gewaardeerd. Bij het weggaan kun je soms horen: ‘Kom je snel weer? De deur staat altijd open!’ Als er geen bezoek afgelegd wordt terwijl dat bezoek wel werd verwacht, kan iemand teleurgesteld raken: ‘Ik heb niemand van de kerk gezien!’

2.1 Pastoraat en het huisbezoek

Pastoraat bestaat voor een belangrijk deel uit bezoeken. Waarom is dat eigenlijk? Waarom zou je zoveel moeite doen om mensen op te zoeken? Waarom niet wachten

totdat ze bij jou aankloppen? Antwoord: omdat de Here Jezus ook de mensen opzocht. Hij kwam vanuit de hemel om onder ons te wonen. Hij zocht mensen op, zoals Zacheüs en de Emmaüsgangers. Tegen Zacheüs zei de Here Jezus: ‘Zacheüs, kom vlug naar beneden, want vandaag moet ik in uw huis verblijven’ (Lucas 19:5). Jezus liep samen op met de Emmaüsgangers en liet zich overhalen om met hen mee te gaan naar huis om daar de maaltijd te gaan gebruiken. Als een goede herder laat hij de negenennegentig schapen achter om dat ene schaap te zoeken. De kerk heeft met het pastoraat de werkwijze van de Here Jezus overgenomen door mensen op te zoeken daar waar ze wonen en leven. Als kerkenraad hebben we daarin een speciale verantwoordelijkheid, maar tegelijk is elk gemeentelid geroepen om om te zien naar de ander.

2.2 Wat is allemaal pastoraat?

Bij pastoraat denken we al gauw aan het afleggen van bezoeken, maar het is veel breder. Het is ook dat knikje van jou als ouderling naar iemand van je eigen wijk die je in de kerk ziet. Daarmee laat je zien: ik heb je opgemerkt! Je stuurt iemand af en toe een appje. Daarmee laat je weten: ik ben je niet vergeten! Je ontmoet iemand in de supermarkt en je vraagt: ‘Hé, hoe is het met jou?’

Een loodgieter komt bij iemand thuis een klusje doen en ziet dat de alleenstaande bewoner het heel erg moeilijk heeft. Tijdens een gesprekje tussen de bedrijven door vraagt die loodgieter: ‘Ben je toevallig lid van een kerk?’ – ‘Ja, dat nog wel’, is het antwoord, ‘maar ik ben teleurgesteld geraakt in de kerk. Ik heb nooit iemand gezien.’

De loodgieter besluit om dit adres anoniem door te geven aan de kerk waartoe deze persoon behoort, met de vraag of ze hem eens willen opzoeken.

Pastoraat bestaat voor een groot deel ook uit ‘toevallige’ ontmoetingen, onverwachte gesprekken, korte contacten soms, maar toch gebeurt er iets waardoor beide personen zich gezegend voelen.

2.3 Het pastorale gesprek

Is er een verschil tussen een pastoraal gesprek en een ‘gewoon’ gesprek? Ja en nee. Wat het eerste betreft, je gaat niet op bezoek als de overbuurman, maar als ambtsdrager of bezoekzuster of broeder. Als de overbuurman na een praatje opeens aan je vraagt: ‘Zullen we samen bidden?’ of als hij een bijbel uit zijn zak trekt en eruit gaat voorlezen, dan zou je dat op z’n minst heel bijzonder vinden. Maar dat gevoel heb je niet als een ouderling dat doet. Het verschil tussen een ‘gewoon’ gesprek en een pastoraal gesprek is dus dat kader, dat raamwerk van kerk en geloof. Daarom kunnen ook altijd de bronnen meekomen die we vanuit de christelijke traditie kennen: de Bijbelse verhalen, liederen en gebeden.

Tegelijk, en dan gaan het gewone en het pastorale gesprek een beetje op elkaar lijken, heb je misschien weleens een heel onbevredigend gesprek gevoerd. Je had het gevoel dat je niet op één lijn zat en het lukte maar niet om tot elkaar te komen. Je miste een echte ontmoeting! Het ontbrak aan vertrouwen, openheid, oprechte belangstelling, tijd misschien.

Deze elementen zijn onmisbaar voor een goed (pastoraal) gesprek. Zo’n gesprek kan verschillende doelen hebben: meeleven laten zien vanuit de gemeente, meedenken met iemands vragen over God of het leven, de ander stimuleren in het leven met de Here. Het reguliere huisbezoek heeft vaak dat doel: het stimuleren van geloof(sgroei), kerkgang en dergelijke. (Daarover gaan de hoofdstukken 5 en 6.)

2.4 Een paar gesprekshandvatten

- *Luisteren.* Voor veel mensen is ‘luisteren’ hetzelfde als wachten tot ze zelf weer iets kunnen zeggen. Maar in het pastorale gesprek moet je dat nu juist zoveel mogelijk onderdrukken. Het gaat niet om jouw persoon maar om die ander. Die wil je als het ware ‘tevoorschijn luisteren’ (Bert Bakker). Dat lukt niet als je meteen met je eigen verhaal komt. Laat de ander op verhaal komen en luister zonder te oordelen, ongevraagd te adviseren of te corrigeren (let daarbij ook op je gezichtsuitdrukking en je lichaamshouding, daar is soms ook van alles aan af te lezen!). Door dat allemaal na te laten, ontstaat er ruimte voor de ander om te vertellen wat hij kwijt wil.
- *Doorvragen.* Om te begrijpen wat de ander belangrijk vindt, moet je écht goed luisteren en checken of je hebt begrepen wat hij bedoelt. Ga er niet te snel van uit dat je wel weet hoe het zit. En ook heel belangrijk: je stelt een vraag om antwoord te krijgen, niet om hem zelf te beantwoorden. Probeer open vragen te stellen. Dat zijn vaak vragen die met een ‘w’ beginnen: wie, wat, waar, wanneer. Daar kun je namelijk onmogelijk met ‘ja’ of ‘nee’ op reageren. ‘Ik vind dit best ingewikkeld om mee te dealen, wat vind jij/u daarvan?’ ‘Hoe geef je hier invulling aan?’ ‘Wat doet dat met je?’ ‘Waarom vind je dat zo belangrijk?’ Wees wel voorzichtig met de ‘w’ van waarom, want daar kan vaak een verwijtend toontje in zitten. ‘Waarom heb je het zo gedaan?’ (onderliggende boodschap: je had toch meteen kunnen zien dat het dan mis zou gaan!).
- *Volgen.* Probeer je gesprekspartner al luisterend te volgen in de lijn die hij aanbrengt. Mensen hebben

soms de behoefte van zich af te praten. Soms helpt het om de laatste woorden van de zin even te herhalen en daarop door te vragen. Door af en toe even instemmend te knikken of te 'hummen' laat je merken dat je echt één en al oor bent. Check als het nodig is af en toe even wat de ander precies bedoelt, zeker als het om het verwoorden van gevoelens gaat. Probeer samen te vatten en te vragen of de samenvatting klopt. Luister goed naar 'signaalwoorden' (bijvoorbeeld: 'angst', 'onzekerheid', 'alleen', 'weet het niet', 'bang', 'vertrouwen') en praat daarover door of maak opmerkingen als: 'Wat hebt u veel moeite meegemaakt!' of: 'Hebt u daarin ook iets ervaren van Gods nabijheid?'

- *Stiltes*. Een goed gesprek kent vaak ook stiltes. En dan bedoel ik niet de ongemakkelijke stiltes tijdens een blind date of tussen twee mensen die elkaar niets meer te melden hebben. Wel: de rustpunten tijdens een gesprek. Niet maar doorratelen, maar ook af en toe pauze nemen. Nadenken, er alleen maar zijn, zonder woorden. Vaak helpt de stilte de ander de dingen op een rij te zetten.
- *Aanwezig*. Wees volledig aanwezig, dus zowel fysiek als mentaal. Mijn vrouw voelt het haarfijn aan als ik er met mijn hoofd niet bij ben, want dan luister ik niet echt. Later krijg ik het dan terug: dat heb ik allang verteld! Grote kans dat het op dat moment langs me heen is gegaan. Dus: wees aanwezig!
- *Prijzen*. Prijs wat je prijzen kunt! Probeer ook de humor erin te houden! Sommige dingen kun je beter vragen met een glimlach dan met een stalen gezicht.
- *Bijbel*. Het is verrijkend als je ter afronding van je gesprek een toepasselijk Bijbelgedeelte weet te vin-